

BABAYA MEKTUP

FRANZ KAFKA

ÇEVİRİ: GEMAL ENER

FRANZ KAFKA
BABAYA
MEKTUP

Can Modern

Babaya Mektup, Franz Kafka

Almanca aslından çeviren: Cemal Ener

Brief an den Vater

Roger Hermes'in yazdığı ekler, S. Fischer Verlag'ın *Brief an den Vater* baskısından alınmıştır.

© 1999, Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

29. basım: Haziran 2025, İstanbul

Bu kitabın 29. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Şebnem Sunar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6161-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FRANZ KAFKA

BABAYA

MEKTUP

MEKTUP

Almanca aslından çeviren

Cemal Ener

Franz Kafka'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dönüşüm, 1986

Dava, 1999

Amerika, 2006

Ceza Kolonisinde, 2007

Bir Kavga'nın Tasviri, 2009

Milena'ya Mektuplar, 2009

Bir Köpeğin Araştırmaları, 2019

Şato, 2022

FRANZ KAFKA, 1883'te Prag'da doğdu. Kafka'nın ailesiyle olan ilişkisi, Yahudi asıllı oluşu, içinde yaşadığı toplum ve siyasal ortam, çevresine yabancılaşmasını kolaylaştırdı. 1906'da hukuk doktorasını tamamlayan Kafka'nın ilk yapıtları *Bir Kavganın Tasviri* ve *Taşrada Düğün Hazırlıkları*, 1912'den önce yayımlandı. 1912'den başlayarak *Dönüşüm*, *Amerika*, *Dava* adlı başyapıtları birbirini izledi. *Ceza Kolonisinde* adlı öyküsü –suç sorununu işlemesi açısından– *Dava*'yla ilişkiliydi. Vereme yakalanan Kafka, 1924'te Viyana yakınlarındaki Kierling Sanatoryumunda öldü ve Prag'da toprağa verildi. *Şato* adlı son romanı yarım kalan Kafka, yapıtlarında çağımız insanının korkularını, yalnızlığını, kendi kendine yabancılaşmasını ve çevresiyle iletişimsizliğini dile getirdi. Tüm yapıtlarının yakılmasını vasiyet etmiş olsa da, dostu Max Brod bu isteğini yerine getirmedi ve onun eserini 20. yüzyıl edebiyat tarihine kazandırdı.

CEMAL ENER, 1959'da Adana'da doğdu. İstanbul'da Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Viyana Üniversitesi'nde felsefe ve iletişim bilimleri öğrenimi gördü. Halen çevirmen olarak çalışmakta olan Cemal Ener Kafka, Roth, Handke, Kraus, Schlink, Kehlmann, Oflaum, Dinev gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Ener, 2010'da Tarabya Çeviri Teşvik Ödülü'nü aldı.

İçindekiler

Sunuş	11
BABAYA MEKTUP	15
Ekler	69
Önnot	71
Biyografik arka plan	72
<i>Babaya Mektup</i> ve alıcısı Hermann Kafka	75
<i>Babaya Mektup</i> 'un oluşumu ve işlevi	78
Notlar	82
Kaynaklar	104

Çok sevgili baba,

Schelesen

Geçenlerde bir kez, senden korktuğumu öne sürmemin nedenini sormuştun. Genellikle olduğu gibi, verecek hiçbir cevap bulamadım, kısmen tam da sana karşı duyduğum bu korku yüzünden, kısmen de bu korkuyu gerekçelendirmek üzere, konuşurken toparlayabileceğimden çok daha fazla ayrıntı gerektiği için. Ve şimdi burada sana yazılı bir cevap vermeyi deniyor olsam da, bu fazlasıyla eksik kalacaktır, çünkü bu korku ve onun etkileri senin karşında yazarken de ket vuruyor bana ve dahası meselenin büyüklüğü, hafızamın ve aklımın sınırlarını çok aşıyor.

Bu mesele sana daima çok basit göründü, en azından benim karşımda ve hiçbir ayırım yapmadan, başka pek çok insanın karşısında söylediğin kadarıyla. Durum sana yaklaşık olarak şöyle görünüyordu: Bütün hayatın boyunca çok çalıştın, her şeyi çocukların, özellikle de benim için feda ettin, ben ise bunun sonucunda “günümü gün ederek” yaşadım, istediğimi öğrenmek konusunda sınırsız özgürlüğe sahip oldum, açlık kaygısı, daha doğrusu herhangi bir kaygı duymam için hiçbir nedenim olmadı; sen-

se bunun karşılığında bir minnettarlık beklemedin, “çocukların minnettarlığını” bilirsin, ama en azından herhangi bir yakınlık, bir duygudaşlık işareti bekledin; oysa ben eskiden beri senden saklanıp odama, kitaplara, çılgın arkadaşlara, aşırı fikirlere sığındım; seninle asla açık konuşmadım, asla seninle sinagoga gelmedim, Franzensbad’da seni hiç ziyaret etmedim, bunun dışında da aile mefhumuna hiç sahip olmadım, işle ve senin diğer sorunlarınla ilgilenmedim, fabrikayı senin başına sardım ve sonra da seni ortada bıraktım, Ottla’nın dik başlılığını destekledim ve senin için parmağımı bile kıpırdatmazken (sana bir tiyatro bileti bile getirmiyorum), yabancılar için her şeyi yapıyorum. Benim hakkımdaki yargını özetleyecek olursan, beni doğrudan yakışsız ya da kötücül bir şeyle suçlamıyorsun gerçi (belki son evlilik niyetim dışında), ama soğukluğumu, yabancılığımı, nankörlüğümü ayıplıyorsun. Ve senin tüm bunlarda, bana karşı fazla iyi olmak dışında hiçbir suçun yokken, sanki suç bendeymiş gibi, sanki diyelim bir dümen kırma hareketiyle her şeyi farklı yapabilirmişim gibi getiriyorsun bu suçlamaları.

Senin bu alışılmış açıklamalarında doğru bulduğum tek nokta, birbirimize yabancılaşmamız konusunda senin tümüyle suçsuz olduğuna benim de inanıyor olmam. Ama tıpkı senin gibi, ben de tümüyle suçsuzum. Senin bunu kabullenmeni sağlayabilseydim eğer, o zaman – diyelim yeni bir hayat mümkün olmazdı belki, bunun için ikimiz de fazla yaşlıyız, ama bir tür barış olabilirdi, senin bitmek bilmeyen suçlamaların sona ermezdi, ancak bir yumuşama olabilirdi.

Bu söylemek istediğim şey hakkında bir tür sezgiye sahipsin tuhaf bir biçimde. Örneğin kısa bir süre önce bana şunları söyledin: “Seni hep sevdim, dışardan sana karşı diğer babaların davrandığı gibi davranmasam da, çünkü ben başkaları gibi yapmacık tavırlar takınamam.”

Şimdi, baba, ben senin bana karşı hissettiğin içten yakınlıktan genel olarak hiçbir zaman kuşku duymadım, ama bu imayı doğru bulmuyorum. Sen yapmacık tavırlar takınamazsın, bu doğru; ancak sadece bu nedenle başka babaların yapmacık davrandıklarını iddia etmek ya üstünde durulması gerekmeyen, basit bir iddiacılıktır ya da belki de –ve bence gerçek budur– aramızda bir şeylerin yolunda gitmediğinin ve buna elinde olmadan senin de yol açtığıının örtülü bir ifadesidir. Kastettiğin buysa eğer, o halde anlaşıyoruz demektir.

Yalnızca senin etkin yüzünden böyle bir kişi olduğumu söylemiyorum tabii ki. Bu fazlasıyla abartılı olurdu (ki bu abartıya yatkınım üstelik). Senin etkenden tamamen bağımsız yetişmiş olsaydım bile, büyük ihtimalle senin gönlüne göre bir insan olamayacaktım. Herhalde yine zayıf, ürkek, kararsız, huzursuz bir insan olurdum, Robert Kafka veya Karl Hermann değil, ama gerçekte olduğumdan çok farklı olurdum ve birbirimizle mükemmel bir biçimde geçinebilirdik. Dostum, şefim, amcam, büyükbabam, hatta (bunu daha ihtiyatla söylesem de) kayınpederim bile olmandan mutluluk duyardım. Ancak tam da baba olarak benim için fazlasıyla güçlüsün; özellikle de erkek kardeşlerim ben küçükken öldükleri, kız kardeşlerim ise ancak çok sonra geldikleri için, yani ilk yavru olarak yapayalnız dayanmak zorunda kaldığım bir durumda, bunun için fazlasıyla zayıftım.

İkimizi karşılaştı: Ben, çok kısaca ifade etmek gerekirse, Kafka'ya özgü hayat, iş, fetih arzularıyla değil, daha gizliden, farklı bir yönde daha ürkekçe etkileyen ve çoğu zaman da insanı tümüyle yüzüstü bırakan Löwylere has bir itkiyle harekete geçebilen, bir parça Kafka tarzı geri plana sahip bir Löwy'yim. Buna karşılık sen, dayanıklılığınla, sağlığınla, iştahınla, güçlü sesinle, konuşma yeteneğinle, kendinden hoşnutluğunla, dünyaya tepeden ba-

kışınla, azminle, kararlılığıyla, insan sarraflığıyla, bir bakıma cömertliğiyle, tabii aynı zamanda tüm bu üstünlüklerin bir parçası olan ve coşkunun, bazen de anlık öfkenin seni sürüklediği hata ve zaafarla gerçek bir Kafka'sın. Seni Philipp, Ludwig, Heinrich amcalarla karşılaştırabildiğim kadarıyla, genel dünya görüşün bakımından tam bir Kafka değilsin belki. Ne garip, burada da açık bir fikre sahip değilim. Onların üçü de, sana göre daha neşeli, daha diri, daha rahat, daha tasasız, daha az katıydılar. (Ayrıca bu noktalarda senden çok şey aldım ve bu mirası, yapımda senin sahip olduğun denge unsurlarına sahip olmadığım halde, fazlasıyla iyi idare ettim.) Ancak sen de bu açıdan farklı dönemler geçirdin, belki çocukların, özellikle de ben, seni hayal kırıklığına uğratmadan ve evde canını sıkmaya başlamadan önce daha neşeliydin ve şimdi de, belki Valli dışında, çocuklarının vermeyi başaramadıkları o sıcaklığın birazını, sana torunların ve damadın verirken, yeniden neşeli biri oldun.

Her halükârda biz öylesine farklı ve bu farklılığımızla birbirimiz için öylesine tehlikeliydik ki, benim, yani yavaş yavaş gelişmekte olan çocuğun, seninle, gelişimini tamamlamış erkekle nasıl bir ilişki içinde olacağı önceden hesaplanabilseydi eğer, beni, geriye benden hiçbir şey bırakmayacak şekilde ezip geçeceğin düşünülebilirdi. Evet, bu gerçekleşmedi, canlı olan hesaplanamaz çünkü, ama belki de daha kötüsü gerçekleşti. Ama bunu söylerken, sana asla en ufak bir suç yüklediğimi unutmamanı yeniden rica ediyorum. Üzerimde yarattığın etkiden kaçınman elinde değildi, yalnız bu etkiye yenik düşmüş olmamı, benim kötü niyetime bağlamaktan vazgeçmelisin.

Ürkek bir çocuktum, buna rağmen kuşkusuz tüm çocuklar gibi, inatçıydım da, kuşkusuz annem de şımartmıştı beni, ama özellikle uyumsuz olduğuma inanmam, arkadaşça bir sözün, sessiz bir elden tutmanın, tatlı bir

bakışın, benden istenilen her şeyi alamayacağına inanmam mümkün değil. Evet, sen temelde iyi kalpli ve yumuşak bir insansın (birazdan söyleyeceklerim bununla çelişmiyor, ben yalnızca bir çocuğun üzerindeki etkiden söz ediyorum), ama her çocuk o iyiliği bulana kadar arayacak sabır ve korkusuzluğa sahip değildir. Senin yaradılışın nasılsa, bir çocuğa da ancak öyle davranabilirsin, güçle, gürültüyle ve ani öfkelerinle ve bu durumda tüm bunlar sana özellikle uygun görünüyordu üstelik, çünkü beni güçlü, cesur bir delikanlı olarak yetiştirmek istiyordun.

İlk yıllardaki eğitim yöntemlerini bugün dolaysız bir biçimde tarif edebilmem mümkün değil, ancak daha sonraki yıllardan geriye ve Felix'e yönelik davranışlarına bakarak aşağı yukarı canlandırabiliyorum kafamda. Bu arada o zamanlar daha genç, dolayısıyla bugüne oranla daha diri, daha yabani, daha doğal, daha umursamaz olman, ayrıca tamamen işine bağlanman, gün içinde bana bir kere bile görünememen ve bu yüzden de üzerimde asla zayıflayarak bir alışkanlığa dönüşmeyen çok daha derin bir iz bırakman, daha da keskinleştirici bir etken olarak dikkate alınmalı.

İlk yıllardan yalnızca bir olayı doğrudan hatırlayabiliyorum, belki sen de hatırlarsın. Bir keresinde gece vakti durmadan su diye mızırdanıyordum, kuşkusuz susuzluktan değil, belki kısmen sinirlendirmek, kısmen de kendimi oyalamak için. Birkaç sert tehdit fayda etmeyince, beni yatağımdan almış, sahanlığa taşımış ve geceliğimle kapalı kapının önünde kısa bir süre yapayalnız bırakmıştın. Bunun doğru olmadığını söylemek istemiyorum, belki de gece huzuru sağlamak o sırada ancak bu yolla mümkündü, ancak burada senin eğitim yöntemlerini ve bunların üzerimdeki etkilerini açıklamak istiyorum. O zaman herhalde uslu durmuştum sonrasında, ancak bu olay içimde bir tahribata yol açtı. Anlamsızca su isteyip dur-

manın bana göre doğallığıyla, dışarıya taşınmanın olağandışı korkutuculuğunu kendi doğam gereği hiçbir zaman doğru ilişki içine sokmayı başaramadım. Yıllar sonra bile, o dev adamın, babamın, en yüksek merciin neredeyse hiçbir neden olmaksızın geleceğini ve gece yarısı beni yatağımdan çıkarıp sahanlığa taşıyacağını, yani onun gözünde böylesi bir hiç olduğumu düşünerek azap çektim.

Bu, o zaman küçük bir başlangıçtı yalnızca, ama beni sıklıkla etkisi altına alan bu hiçlik duygusu (bir başka açıdan asil ve verimli bir duygu aynı zamanda) çoğu kez senin etkinden kaynaklanıyor. Biraz desteklenmeye, biraz dostça bir yaklaşıma, yolumun biraz açık tutulmasına ihtiyacım vardı, sense onun yerine yolumu kesiyordun, iyi niyetle tabii, başka bir yola girmem için. Ama buna yatkın değildim ben. Sözgelimi asker selamı vermeyi ve asker gibi yürümeyi becerdiğim zaman desteklerdin beni, ama ben geleceğin askeri değildim ya da iş-tahla yemek yiyebildiğim, hatta yanı sıra bir bira da içebildiğim zaman desteklerdin ya da anlamadığım şarkıları tekrar edebildiğim veya senin en sevdiğin lafları senin peşinden geveleyebildiğim zaman, ama bunların hiçbirisi benim geleceğimin bir parçası değildi. Ve aslında bugün bile, herhangi bir konuda, ucu ancak sana da dokunuyorsa, zedelediğim (örneğin evlenme niyetimle) veya benim şahsımda zedelenen (örneğin Pepa beni azarladığı için) senin onurunsa destekliyorsun beni. O zaman destekleniyorum, bana değerim hatırlatılıyor, yapmaya hakkım olan hamlelere dikkatim çekiliyor ve Pepa mutlak bir biçimde mahkûm ediliyor. Ama şimdiki yaşımda artık desteğine neredeyse hiç ihtiyaç duymadığımı bir kenara bıraksak bile, ancak öncelikle söz konusu olan ben değilsem, gelen desteğin bana ne faydası olacak?

O zamanlar, işte o zamanlar her alanda desteğe ihtiyacım olabilirdi. Senin saf bedenselliğin bile eziyordu

Çok sevgili baba,

Geçenlerde bir kez, senden korktuğumu öne sürmemin nedenini sormuştun. Genellikle olduğu gibi, verecek hiçbir cevap bulamadım, kısmen tam da sana karşı duyduğum bu korku yüzünden, kısmen de bu korkuyu gerekçelendirmek üzere, konuşurken toparlayabileceğimden çok daha fazla ayrıntı gerektiği için...

Franz Kafka, 1919'da dinlenmek üzere gittiği Schelesen'de Julie Wohryzek adında bir kızla tanışıp nişanlandı. Aynı yıl kaleme aldığı *Babaya Mektup*, yazarın bu nişana karşı çıkan babası Hermann Kafka'ya yanıtıdır. Kafka'nın babasıyla ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirmek için yazdığı ve hiç göndermediği bu mektup, hem yazarın yaşamöyküsüne açıklıklar getirmesi hem de kimi eserinin başlıca izleklerinin ipuçlarını barındırması açısından büyük önem taşır. Kafka'nın tüm eserlerinin günümüze ulaşmasını sağlayan Max Brod'un gün ışığına çıkardığı ve yazarın toplu eserleri arasında yer alan bu kitabı ayrıntılı notlar eşliğinde sunuyoruz.

#çekedebiyatı #aileilişkileri #mektup #hesaplaşma #aşk

